

Waddenbroedvogels: wel en wee 2004

Sinds in 1991 het Waddenbroedvogel-monitoringprogramma van start ging, kunnen we van veel broedvogels aangeven hoe ze het doen in dat gebied. Daarover wordt uitvoerig verhaald in de jaarlijkse broedvogelsrapporten. Hieronder volgt een kort overzicht van het wel en wee in 2004, zoals aan het licht gebracht door de vele tientallen veldmedewerkers van terreinbeherende instanties, vogelwerkgroepen en individuele tellers. Het broedvogelmeetnet Waddenzee is onderdeel van een internationaal monitoringprogramma (TMAP) en maakt deel uit van het Netwerk Ecologische Monitoring. Dit project wordt uitgevoerd in samenwerking met het CBS en financieel mogelijk gemaakt door het EC-LNV.

Stormen, Strandplevier en sterns

Al voor het derde achtereenvolgende jaar zijn er tijdens het broedseizoen fikse stormen over de Wadden getrokken, die het water plaatselijk hoog opstuwden. Soorten die op laaggelegen kwelders, stranden en zandplaten nestelen, konden daardoor weinig jongen grootbrengen. Enkele daarvan, zoals Strandplevier en Dwergstern hebben het toch al niet gemakkelijk, omdat ze vaak op plekken broeden waar ook de mens van alles wil. Met zo'n 30 resp. 150 paren blijven de aantallen van beide soorten de laatste jaren tamelijk constant, maar als de weerkundigen gelijk krijgen en ons klimaat inderdaad stormachtiger wordt, hebben deze vogels er weer een probleem bij. In elk geval wordt nu geprobeerd de bestaande broedplaatsen te beschermen door ze af te zetten, zodat de broedparen niet door mensen worden verontrust. Op Texel heeft echter een huiskat 's nachts een aantal broedende Dwersterns van het nest geplukt.... Ook voor sterns die geen last van het hoge water hadden, was het broedseizoen niet echt succesvol. Op Griend stierven veel opgroeiende jongen binnen de kolonie Visdieven, Grote en Noordse Sterns. Kennelijk was er te weinig jonge haring en zandspiering dit jaar. Dat was niet alleen zo in het Nederlandse Waddengebied maar werd ook gemeld in de buurt van Wilhelmshaven in Duitsland. Hoewel de Grote Sterns op Griend weinig jongen grootbrachten, ging het wel weer om forse aantallen broedparen, meer dan 11.000. Daarnaast vestigden zich op Texel en Terschelling enkele honderden waarschijnlijk nog jonge dieren laat in het seizoen. Op Terschelling spoelde alles weg, maar de 98 Texelse paren hadden een binnendijkse plek uitgekozen. Toch ging het ook hier mis. Tijdens storm en regen in juni werden de nesten in de steek gelaten. Eigenlijk mislukt het altijd wanneer niet geheel adulte Grote Sterns tot broeden overgaan (ook op Griend). Een oefenronde dus.

Hongerende meeuwen, kromsnavels en Eiders

Ook de meeuwen hadden dit jaar weer honger. Uit onderzoek op Schiermonnikoog blijkt dat daar maar heel weinig jonge Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen groot worden. Stormmeeuwen produceren al een paar jaar bijna geen jongen meer op de eilanden. Veel eieren en jongen worden opgegeten door hongerende grote meeuwen, maar op bijvoorbeeld Texel ook door Haviken, verwilderde katten en fretten. Hadden we het idee dat de door vossenpredatie van de Fries-Groningse kusten verdreven Kokmeeuwen zich verplaatsen naar de eilanden, dit jaar werd ook op Schiermonnikoog een flinke terugval gemeld, van 5000 paren in 2003 naar 3500 nu. De afname in Noord-Friesland zet eveneens door. Waar eens 11.000 paar broedden, zijn het er nu minder dan 300!

Moelijk hebben het ook Blauwe Kiekendief en Velduil. Begin jaren negentig waren ze nog met 110 resp. ruim 40 paren vertegenwoordigd. In 2004 blijft de teller staan op 58 resp. 19 (en in lang niet alle territoria is ook daadwerkelijk gebroed!). De Blauwe Kiekendieven bleven beperkt tot de eilanden, de Velduilen werden ook vastgesteld in Noord-Friesland buitendijks (1) en de Eemshaven (2). Op Texel, Terschelling en Ameland is dit jaar gekeken naar broedsucces in relatie tot voedselkeuze. Op ons grootste Waddeneiland zijn de aantallen min of meer constant, op Terschelling broeden er ieder jaar minder, terwijl de aantallen op Ameland na een dramatisch terugval op laag niveau gestabiliseerd lijken. Veel eieren van Blauwe Kiekendieven bleken niet uit te komen (tot 30%) en het aantal jongen in geslaagde legfels was matig (2,3). Op Texel was de muisstand laag, vergeleken met vorig jaar. Het is nog te vroeg om conclusies te trekken, maar het zou kunnen dat de sterke afname van grotere prooien (beide exoten in feite) als Konijnen (ziekten) en Fazanten (uitzetten voerverbod) mede een rol spelen. We

houden u op de hoogte!

Hoe verging het die typische Waddensoort die volop in de belangstelling staat met betrekking tot de schelpdiervisserij, de Eider? In het oostelijk Waddengebied nestelden er op Schiermonnikoog wat minder en op beide Rottums ongeveer evenveel als in 2003, maar er werden maar kleine aantallen opgroeiende jongen gezien. Op Vlieland halveerde het aantal broedende wijfjes zo ongeveer tot 1100, maar leek de jongenproductie niet slecht. Er werden er zo'n 960 gezien. Op Texel, waar het om veel lagere aantallen broedvogels gaat, werden meer dan 100 kleine Eidertjes geteld.

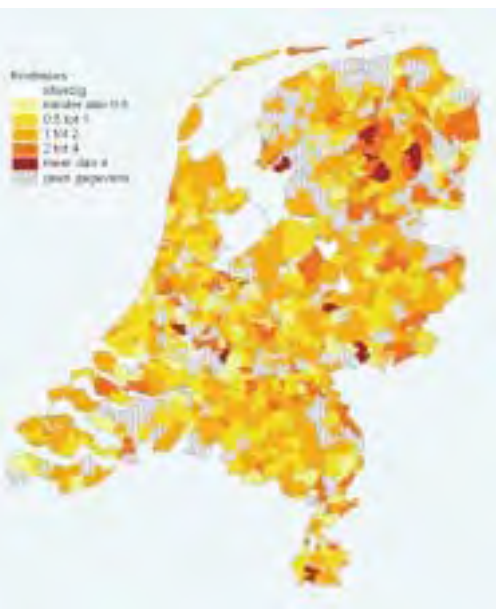
Positieve berichten

Zijn er positieve berichten uit het Waddengebied? Jawel, te beginnen met de Lepelaar. Daar gaat het behoorlijk goed mee, hoewel hier en daar nesten door hoog water verloren gingen. Op Texel werden meer dan 300 paren geteld, met een bijzondere kolonie in duinplas De Geul. Deze vestigde zich op zo'n 100 m van een uitkijkpost, vanwaar een deel van de kolonie fantastisch te bekijken was zonder de vogels te storen. Een deel van de 212 paren aldaar blijkt afkomstig uit het Zwanewater in de duinen bij Callantsoog, vogels die hun foerageergebieden in de kop van Noord-Holland trouw zijn gebleven. Op het zuidpuntje van het eiland was het daarom in april en mei één stroom van naar het vasteland vliegende en terugkomende Lepelaars, een prachtig schouwspel! Er zijn links en rechts ook aardig wat jongen groot gekomen, zoals op Rottumeroog (2 per nest), Schiermonnikoog (1,8 ondanks c. 25 weggespoelde nesten) en op De Schorren (kwelder) op Texel (1,5).

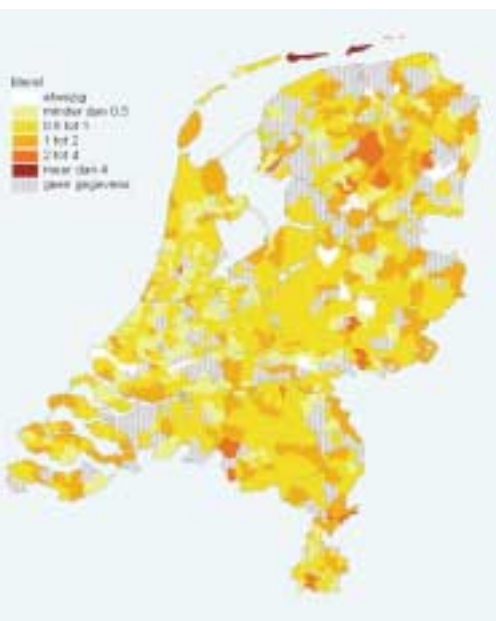
Een andere kleine visjes- en garnaleneter, de Kleine Zilverreiger, neemt eveneens toe. Waren het tot nu toe meestal geïsoleerde broedgevallen, op de Oosterkwelder van Schiermonnikoog werd dit jaar een compac-

(vervolg op pagina 19)

Figuur 2: Gemiddeld aantal Koolmezen per tuin.

Figuur 3: Gemiddeld aantal Merels per tuin.

waar volgens de broedvogelatlas relatief weinig Merels broeden. Zouden hier veel overwinteraars uit het noorden blijven hangen? Bedenk echter dat het maar om weinig tellingen gaat waarover het gemiddelde is berekend; bij de volgende telling maar eerst eens kijken in hoeverre het beeld bevestigd wordt.

Hoogste aantallen

Tot nu toe is voornamelijk gesproken van trefkans. Het is echter ook aardig een Top10 samen te stellen van soorten met de hoogste aantallen. Soorten die in groepsverband leven, zoals Huismus, Kauw en Kokmeeuw, scoren dan weer hoger (tabel 2), hoewel het deels kan gaan om overvliegende - en niet in de tuin verblijvende - vogels. Grappig overigens om te zien dat de Merel opnieuw verslagen wordt door de Koolmees, en dat er meer Turkse Tortels zijn gemeld dan Spreeuwen.

Komende winter

De komende winter worden opnieuw tuinvogels geteld, en op dezelfde manier als afgelopen winter. De gekozen methode lijkt immers een goed beeld te geven van onze winterse tuinvogelbevolking, iets waarvan we nog te weinig wisten. Het startschot wordt in samenwerking met Vogelbescherming Nederland gegeven tijdens het weekend van 18 en 19 december. Uw telresultaten kunt u nu alleen via een digitaal formulier aanleveren. Kijk voor meer informatie op www.tuinvogeltelling.nl. De tuinvogeltelling is een goede gelegenheid voor iedereen om kennis te maken met het tellen van (tuin)vogels. Heeft u de smaak te pakken en wilt u meer vogels tellen dan alleen in uw tuin, dan valt te overwegen om aan het PTT-project mee te doen. Meer informatie over dit project is te verkrijgen bij de coördinator Arjan Boele (arjan.boele@sovon.nl), of op de SOVON-website (www.sovon.nl).

(vervolg van pagina 10)

te kolonie van 7 nesten gevonden. Ook elders in het Waddengebied begint de kans op kolonievorming reëel te worden. In het Lauwersmeer hielden zich broedverdachte Grote Zilverreigers en Kwakken op. En om maar even bij het zoete water te blijven, de aantallen Roerdompen lijken zowel in het Lauwersmeer als op de eilanden stabiel. Tot de eerstvolgende strenge winter?

De successtory van de Aalscholver, alweer een viseter, nu van zoete én zoute milieus, houdt aan. Na de kolonies van het NAMEilandje De Hond, Zuiderduin (Rottumeroog), de Kroon's polders op Vlieland (de grootste met 950 paar) en De Muy op Texel, vestigden zich dit jaar 60 paar op de Boschplaat op Terschelling.

Losse snippers

Op Ameland werd een nieuwe vestiging van Strandplevier en Bontbekplevier (ieder 2 paren) gevonden op het Groene Strand. Hoewel de locatie met borden werd afgezet, vond er toch verstoring plaats o.a. door strandzeilwagens.... Op Ameland en van de zomerpolders van Noord-Friesland buitendijks werden betere aantallen en ook een beter broedsucces gemeld van Kieviten, Grutto's en Tureluurs. Vermeldenswaard in deze donkere tijden voor de weidevogels in Nederland.

Roodmusterterritoria, maar ook niet meer dan territoria, werden vastgesteld op Ameland en Terschelling (ieder 2), Vlieland en Texel (1). Op Vlieland heeft begin juni ook korte tijd een Graszanger gezongen. Spectaculair was het paar Slechtvalken op Rottumerplaat. Het balste en joeg andere Slechtvalken weg. Hoe lang zouden we nog moeten wachten op een broedgeval op de grond?

Dit was een greep uit het verloop van het broedseizoen 2004 op de Wadden. Hoe het bijvoorbeeld de Scholekster, Kluut, Tapuit en Baardman verging, is te zijner tijd te lezen in het uitgebreide broedvogelrapport.